

frikirkens **TEMAHEFTER**

Kirken og klimautfordringene

Utarbeidet av et utvalg opprettet av Synodestyret:
Johan Sandstad, Inge Johansen, Torleiv Austad, Kirsten Ragnhild
Grimstad, Arnfinn Løyning og Sven Aasmundtveit

© Den Evangelisk Lutherske Frikirke 2010

www.frikirken.no

ISBN 978-82-998401-1-8

Design, sats og omslagsfoto: Geir Fløde, Horten

Trykk: 07 Gruppen

Vedtatt av Synodemøtet 2008

Innhold

Vedtaket fra Synoden 2008	5
Problemstilling.....	7
Likegyldighet?.....	9
Råderett og forvaltning.....	11
Skapelse og frelse	13
Kristent ansvar	14
Vi har overbelastet kloden	16
Hva må gjøres?.....	18
Hvordan skal byrdene ved utslippsreduksjonen fordeles?	18
Hvem skal ha ansvaret for å redusere utslippene?	19
Hvordan skal oppgaven konkret gjennomføres?.....	19
Norges situasjon.....	21
Sammenfatning	23
Opplagg for gruppesamtale	25
Første samling	25
Andre samling	27
Arbeidsgruppen	30

Vedtaket fra Synoden 2008

SAK 16: KIRKEN OG KLIMAUTFORDRINGENE

Innstilling fra 7. komité

Enstemmig i komitéen

1. Synoden takker arbeidsgruppen for grundig, informativ og alvorlig utredning om kirken og klimautfordringene.

2. Synoden stiller seg i all hovedsak bak dokumentet «Kirken og klimautfordringene». Dette gir et godt grunnlag for videre handling. Det gjelder innen eget kirkesamfunn, i våre menigheter, virkegrener og i vår undervisning og forkynnelse. Det gir også et godt grunnlag for vår kirke til å tale inn i det økumeniske miljøet og overfor våre styresmakter når det er naturlig.

Synoden ber om at anliggendet i dokumentet følges opp videre.

3. Synoden vil peke på at vi som kristne må gå foran og vise at det er mulig å endre adferd og livsstil, i kjærlighet til skaperverket og medmennesker.

4. Arbeidsgruppens utredning utgis i særtrykk og sendes alle Frikirkens menigheter og virkegrener, med oppfordring om å bruke dokumentet aktivt i undervisning og forkynnelse. Frikirkens Studiesenter oppfordres til å utarbeide et enkelt studieopplegg for grupper. Studieopplegget sendes ut sammen med utredningen.

Avstemming:

Enstemmig vedtatt.

Problemstilling

Det var i 1980-årene at klimaforskerne alarmerte verdenssamfunnet om at dramatiske klimaendringer vil kunne finne sted. Hovedårsaken er utslippet av CO₂ fra det stadig økende forbruket av kull, olje og gass.

Det er vårt og verdens forbruk av energi og elektrisitet, av varer, transport og andre goder som er årsaken.

I november 2007 presenterte FNs klimapanel med sine tre arbeidsgrupper for fjerde gang, og med enda bedre dokumentasjon enn tidligere, en oppsummering av alle verdens publiserte vitenskapelige resultater om virkningen av utslippet av drivhusgasser. Konklusjonen var at dersom utslippene fortsatte i det nåværende tempo vil vi radikalt kunne endre naturmiljøet og gi et ulevelig klima på store deler av vår klode i løpet av dette hundreåret.

Dette har alarmert det internasjonale samfunnet. Noen av de rike landene ble i 1997 for sin del enige om å gjennomføre en utslippsreduksjon på gjennomsnittlig 5% i perioden 2008 til 2012 i forhold til 1990-nivået (Kyoto-protokollen). Protokollen har hatt liten effekt på klimaet, fordi utslippskuttene var små og fordi mange land med store utslipp ikke deltok. I løpet av noen tiår må det skje en langt mer drastisk reduksjon av utslippene. Vi har bare et par tiår på oss til å snu den nåværende utvikling og sette nødvendige tiltak ut i livet.

Verdenssamfunnet drøftet hvordan det skal få organisert en reduksjon av klimagassutslippene på Bali, Indonesia, i desember 2007 og på klimatoppmøtet i København i 2009. I Norge har de politiske partiene (unntatt FrP) inngått et «klimaforlik» og blitt enige om noen tiltak som skal redusere utslippene. Verden over er diskusjoner om tiltak om utslippskutt på gang. Ikke underlig. Det forlanges ytelser av hver enkelt av oss, det kreves djerpe politiske beslutninger i hvert land og det kreves omfattende og bindende avtaler mellom alle viktige land i verden. Det må også foregå en omfattende utvikling av ny teknologi som både

er tidkrevende og kostbar. Dette har konsekvenser vi må tenke igjennom som kirke. Vår levemåte og vårt industri- og samfunnssystem slik det fungerer i dag, vil gjøre skaperverket, våre medmennesker i fattige land, våre barn og barnebarn til ofre. Hva er kirkens og hver kristens rolle i denne situasjonen? Fanges utfordringene opp av kirkens forkynnelse og diakonale arbeid slik det i dag praktiseres, eller trenger situasjonen en større fokusering på den delen av den etiske forkynnelsen som gjelder forholdet til våre medmennesker i fattige land, våre etterkommere og det naturmiljøet vi lar dem arve? Det handler om hvordan vi skal praktisere kirkens diakonale arbeid i misjon og på hjemmebane, og hvordan kirken, som en organisert del av samfunnet, skal gjennomføre sitt oppdrag.

Som kirke kan vi ikke møte disse utfordringene med et likegyldig skuldertrekk!

Likegyldighet?

Kjærlighetens motsetning er ikke hatet, men likegyldigheten. Denne tankevekkende tesen er formulert av den jødiske filosofen Elie Wiesel. Han har mottatt Nobels Fredspris for sin kamp for menneskers likeverd og sine advarsler mot ideologier og samfunn som gir rom for undertrykkelse, rasisme og løgn. Når han skal beskrive kampen mot likegyldigheten, tar han utgangspunkt i den bibelske skapelsesfortellingen. Gud skapte verden ved å føre den over fra kaos til kosmos. Det skjedde ved at han la visse grunnleggende forskjeller inn i tilværelsen, så som skillet mellom lys og mørke, land og hav, arbeid og hvile, mann og kvinne, mennesker og dyr, mitt og ditt, rett og galt, og sannhet og løgn. For at skaperverket skal være «overmåte godt» for mennesket (1 Mos 1,31), er det om å gjøre at disse grunnleggende forskjellene ikke viskes ut. Skjer det, står menneskeheten i fare for å vende tilbake fra kosmos til kaos. Elie Wiesel, som overlevde utryddelsesleirene Auschwitz og Buchenwald, vet bedre enn de fleste hvordan det går når forskjellen mellom sannhet og løgn blir borte ved at de tillegges lik gyldighet. Det gjelder derfor å ta opp kampen mot at uretten settes i system og får status som rett.

Kampen mot likegyldigheten kan og bør også gjelde trusselen om dramatiske klimaendringer. Disse er en følge av vårt stadig økende forbruk av kull, olje og gass. Hvis vi ikke griper inn i tide og reduserer utslippet av klimagasser, vil ikke jorden være et godt sted å leve for våre barn, barnebarn og oldebarn. Likegyldighet på dette området vil ramme mennesker i alle deler av verden. Det er svik mot kommende slekter å lukke øynene for den overhengende trusselen for at naturen kan bli lagt øde. I denne skjebnetime i menneskehetens historie trenger vi å minne hverandre om at det er utslag av kjærlighet til livet på jorden å bruke energikildene på ansvarlig måte. Da forhindrer vi en utvikling som forurenser klimaet i den grad at menneskelivet trues. Som kristne har vi et sær-

lig ansvar for å si ja til velsignelsen i skaperverket og nei til likegyldigheten overfor den økende trusselen mot livsmiljøet. I sine praktiske konsekvenser er dette en kjærlighet som koster, og som derfor er dyrebar. Det innebærer at de rike landene må være villige til å gå i spissen for en drastisk reduksjon av utslippet av CO₂. Det innebærer at vi må stramme inn på vårt forbruk og føre en mer nøysom livsstil.

Råderett og forvaltning

I den første setningen i Bibelen presenteres Gud som Skaperen – fra begynnelsen av. Det står: «I begynnelsen skapte Gud himmelen og jorden.» (1 Mos 1,1) Ved hans Ord og hans Ånd ble skaperverket til og trinnvis differensiert. For at jorden skulle være et godt sted for mennesket å bo, la Skaperen til rette for en grunnleggende orden i skaperverket og for videreføring av livet. Samspillet mellom naturens egen evne til fornyelse og menneskers forvaltning av de gudgitte goder og gaver er en forutsetning for fortsatt liv og trivsel på jorden. Det er i dette perspektivet at salmisten kan utbryte: «Jorden og det som fyller den, verden og de som bor i den, alt hører Herren til.» (Sal 24,1) Han lar «gresset gro for dyrene» og gir menneskene «vekster som de kan dyrke» (Sal 104,14). Slik lar Gud jorden være grobunn for maten som må til for å opprettholde livet. Derfor fornyer han «jordens overflate» ved sin Ånd (v. 30). Han har nedlagt en balanse og en rytme i naturen som gir grunnlag for fortsatt liv for mennesker og dyr.

Mennesket er skapt til å takke Skaperen for livet og for naturen. Derfor er skaperverket en uuttømmelig kilde for lovprisning og livsutfoldelse. Det er her vi rører oss og er til – ikke bare som enkeltmennesker, men også som sosialt fellesskap. Samtidig er det et klart skille mellom Skaperen og skaperverket. Vi lever i og av skaperverket, men det er Skaperen som skal ha æren for det. Det er tegn på forfall og avgudsdyrkelse å hylle det skapte istedenfor Skaperen (Rom 1,25). Solsangen av Frans av Assisi er et godt eksempel på hvordan vi kan takke Gud for jorden og for det den kaster av seg. I norsk gjendiktning lyder ett av versene så:

<i>Takk, gode Gud, for moder Jord, hun gjør oss ett med alt som gror. Hun bærer trær og blomster frem og smykker by og land med dem.</i>	<i>Halleluja, halleluja. Takk for alle dine under. (Salmer underveis 310,5)</i>
--	---

Fra begynnelsen av har mennesket fått i oppgave å forvalte den jorden Gud har skapt. Mann og kvinne er ansvarlig for å føre slekten videre og oppfordres til å fylle jorden og legge den under seg (1 Mos 1,28). Gud har gitt menneskene en råderett over fiskene i havet, fuglene under himmelen og alle dyr på jorden. Det er en begrenset råderett, som består i å forvalte naturen til fellesskapets beste både på kort og lang sikt. Forvalteransvaret gir ikke mennesker rett til å herske over naturen og utnytte dens ressurser uten tanke på at alle mennesker har samme verdi og rett til liv og omsorg. Det hører også med å ta hensyn til kommende slekters muligheter for å kunne få gode livsbetingelser.

Opgaven som forvalter av jordens ressurser er betinget av at en gir akt på naturens evne til å fornye seg. Uten en følsom og ansvarlig innlevelse i og utnyttelse av naturens egne livsprosesser, forfeiler vi vårt oppdrag som forvaltere av skaperverket. Dernest gjelder det å fordele godene slik at alle får det som de trenger for å leve. Ingen av oss har rett til å bruke opp jordens ressurser til eget beste, uten tanke på dens evne til å fornye seg og uten hensyn til dem som lider og sulter. Det å ødelegge eksistensgrunnlaget for fremtidige generasjoner er misbruk av Guds gaver. En slik holdning vil ikke minst ramme de fattige, som er avhengige av et visst forbruk av energi for å øke levestandarden og overvinne fattigdommen. Hvis vi som bor i rike land, ikke går inn for en betydelig reduksjon av skadelige utslipp av klimagasser, forbryter vi oss mot det femte og det syvende bud (2 Mos 20,13.15). Det er bud som hegner om vår nestes rett til liv og til grunnlaget for å kunne leve godt. Apostelen Johannes undres på om den som lukker sitt hjerte for et medmenneske som lider når en «selv har mer enn nok å leve av», kan ha Guds kjærlighet i seg (1 Joh 1,17). Etter bibelsk syn hviler det en fremtidig dom over «dem som ødelegger jorden» (Åp 11,18). For jorden hører Herren til.

Skapelse og frelse

I kristendommen sier vi ja til Gud ved å avlegge en treleddet bekjennelse: Det er en bekjennelse til Gud Fader, til Jesus Kristus og til Den hellige ånd. Gjennom de tre trosartiklene går det to hovedlinjer: skapelse og frelse. Gud handler i verden både gjennom den første og den fortsatte skapelse og gjennom sitt inngrep i historien for å frelse verden. Mellom skapelse og frelse er det en nær sammenheng. Den Gud som gir seg til kjenne gjennom skaperverket, er den samme Gud som viser sin kjærlighet til oss ved å sende sin sønn Jesus Kristus til frelse for alle dem som tar sin tilflukt til ham. Like fullt gjelder det å holde skapelse og frelse fra hverandre. Skapelsens linje har et tyngdepunkt i første trosartikkel, frelsens linje i andre og tredje trosartikkel.

Verden er blitt til ved Guds skapelse, og Gud holder den oppe og fornyer den ved sin fortsatte skapelse. Forgifter vi livsmiljøet og legger jorden øde, synder vi mot den treenige Gud. Samtidig er det viktig å ha for øye at mennesket ikke blir frelst ved innsats for klima og miljø. Det er ingen annen vei til frelse enn den som går gjennom Jesus Kristus. Den som tror på ham, skal bli frelst. Ved det åpnes det evige liv. Det er en nyskapelse ved Jesus Kristus (2 Kor 5,17; Åp 21,5). Guds skapergjerning og Guds frelsesgjerning er nær forbundet, men uten å gå opp i hverandre. Blandes de sammen, amputeres den kristne tro.

Kristent ansvar

Enhver religion og ethvert livssyn har bestemte følger for livsførselen. Slik er det også i kristendommen. Her gjelder det å leve «et liv som er Kristi evangelium verdig» (Fil 1,27). Kristen livsførsel har sitt utspring både i menneskets ansvar i og for skaperverket og i evangeliet om Guds rike. Begge forhold gir diakonien sin forankring og sin inspirasjon. Det gjelder både den enkelte kristne og kirken som fellesskap og institusjon. Uten diakoni tilsløres kirkens medmenneskelige ansikt, kirkens hender og føtter i verden.

Når vi som kristne skal orientere oss i dagens samfunn og i det kirkelige landskap, er det nødvendig for oss å tenke gjennom vår diakonale plattform. Det er ikke minst viktig i spørsmål som sprenger rammene som de bibelske tekstene hører hjemme i. Ansvaret for miljøvern og klima er et eksempel på det. Etter kristen tankegang må vi her forholde oss til den bibelske betoningen både av naturens evne til selvfornyelse og av menneskers ansvar for å fordele godene i verden. I tillegg er vi avhengige av kunnskap om hvordan menneskeheten i dag forvalter jordens ressurser. Vi må stille spørsmålet: hvilke perspektiver kan åpne seg for fremtidige generasjoner muligheter for å leve? Som Guds medarbeidere er vi ansvarlige for hvordan vi utøver råderetten over skaperverket.

Kristent ansvar for livsmiljøet for våre etterkommere ligger på to plan:

For det første er det et spørsmål om hva den enkelte kristne kan gjøre. Det gjelder å kunne leve slik i hjemmet, på arbeidsplassen og i fritiden at en kan bidra til å redusere utslippet av forurensende drivhusgasser som gradvis ødelegger livsmiljøet. Som samfunnsborger har den enkelte av oss, ikke minst gjennom politiske beslutningsprosesser, muligheter til å legge grunnlaget for tilgjengelig energi fra kilder som kan fornye seg. Av en kristen må det kunne forventes at han/hun er villig til å kjempe mot egen tilbøyelighet til likegyldighet, og at han/hun er våken nok til å være med på konkrete tiltak og endringer som kan gjøre det mulig for

våre etterkommere å få ytre betingelser for et godt liv.

For det andre står vi overfor spørsmålet om hva en kirke kan gjøre i spørsmål av denne art. Kirken er jo et fellesskap om Jesus Kristus, og dette fellesskapet består av mennesker med høyst ulik etnisk, sosial og politisk bakgrunn. Det er ikke kirkens oppgave å ensrette sine lemmer i spørsmål som angår samfunnets ve og vel. Kirken har ikke noe mandat til å lansere politiske løsninger på de miljøproblemene vi ser mot horisonten av vår egen tid. Det er opp til de politiske organer i et samfunn, både nasjonalt og internasjonalt, å utforme og iverksette en sunn klimapolitikk. Det kirken kan gjøre i denne situasjonen er å gi etiske premisser og retningslinjer for et slikt engasjement. Selv om dette kan være kontroversielt, må ikke kirken av den grunn la være å tale. Det er svik å tie når nestens liv er truet av krefter som vi kan gjøre noe med.

Når Jesus i Bergprekenen advarer oss mot å være bekymret for mat, drikke og klær som vi trenger for å leve, er det en påminnelse om ikke å la de daglige bekymringene overskygge vår søken etter Guds rike og hans rettferdighet (Matt 6,25–34). Jesus vil ikke at vi skal se bort fra forvaltningen av skaperverket og ansvaret for medmenneskers liv. Som kristne er vi kalt både til å vitne om evangeliet i ord og gjerning og til å vise nestekjærlighet ved å trygge livsvilkårene for våre etterkommere. Troen på at Jesus snart kommer igjen fritar oss ikke fra å kjempe for et sunt klima og miljø basert på rett og menneskeverd.

Vi har overbelastet kloden

Den kloden Gud har gitt oss er endelig. Vi kan måle dens tverrmål og beregne vekten av den atmosfæren den omgir seg med og de planter og trær som vi lever av. Gang på gang opp gjennom historien har også mennesker slått alarm og ment at nå sprenger menneskene grensene for hva jorden kan tåle. De har som regel vært for pessimistiske. Naturen er stor og mektig og har gitt oss muligheter vi ikke visste eksisterte. Men naturen har sine grenser.

Er det bare et nytt skremmeskudd at klimaet på vår jord vil bli uboelig i løpet av dette hundreåret dersom utviklingen fortsetter som i dag? Tegnene på at vi belaster atmosfæren over tålegrensen er dessverre klare. Bruken av fossilt brensel, kull, olje og gass har overbelastet atmosfæren med CO₂. Dette tok til da den industrielle revolusjonen startet på slutten av 1700-tallet. Det var da den vestlige verden for alvor tok for seg av en ressurs som hadde vært lagret i jorden gjennom millioner år og som inntil da knapt var brukt.

CO₂ er på den ene siden en kjent og kjær gass, på den andre siden har gassen egenskaper som gir problemer når konsentrasjonen blir for stor. Da hemmes varmeutstrålingen fra jorden for mye og den blir varmere. Da den industrielle revolusjonen startet, inneholdt atmosfæren ca 260 milliondeler (ppm) CO₂. Denne gassen sirkulerte i et evig balansert kretsløp, der CO₂ ble skapt av råtnende trær, planter og dyr og så absorbert av vann, voksende trær og planter. Denne balansen er brutt. Siden den industrielle revolusjonen startet har bruken av fossilt brensel økt konsentrasjonen av CO₂ i atmosfæren fra 260 til 385 ppm. Med den nåværende utviklingen øker konsentrasjonen med rundt to milliondeler i året. Naturen greier ikke å absorbere den store mengden drivhusgasser i det tempoet vi slipper dem ut.

Andre klimagasser med ulik drivhuseffekt (metan, nitrøse gasser, ozon, klorfluorkarbone) kommer i tillegg til CO₂. I dag tilsvarer de ca 60

ppm CO₂ eller 60 ppm CO₂ ekvivalenter.

Noen hundre milliondeler høres lite ut. Men selv så små konsentrasjoner har store konsekvenser. Uten CO₂ i atmosfæren ville vi fått en ny istid. Skal vi med en viss sikkerhet unngå en temperaturstigning som overstiger 2 C° siden den industrielle revolusjonen, må veksten i utslippet til atmosfæren stanses i løpet av en tiårsperiode, for deretter å reduseres slik at vi kan holde konsentrasjonen av CO₂ ekvivalenter i atmosfæren under 450 ppm.

Temperaturen på jorden har nok variert også i tidligere epoker. I tider med stor avskoging kunne CO₂ konsentrasjonen øke og bidra til temperaturøkning i en periode. Solens egen styrke varierer i takt med solflekene og vi har hatt store vulkanutbrudd som kan gi en viss skjerming for innstrålingen fra solen. Dette er forhold som i perioder har gitt økning og i neste omgang minskning av temperaturen. Bruken av kull, olje og gass derimot, vil hele tiden øke CO₂ konsentrasjonen i atmosfæren og dermed temperaturen.

Det er spesielt brysomt at dette store tilskuddet av CO₂ forblir i atmosfæren i perioder på hundreår. Vi blir ikke kvitt overskuddet. Gassen får dessuten tid til å spre seg over hele kloden. Våre lokale utslipp av CO₂ har samme virkning i India som i Norge.

Hva må gjøres?

Ekspertene, slik FNs klimapanel oppsummerer dem, sier at menneskers utslipp av klimagasser må reduseres med rundt 90% i forhold til i dag før slutten av dette hundreåret om vi skal være rimelig sikre på å bevare et levelig klima for våre etterkommere. Det må settes i verk drastiske tiltak i løpet av de første 10 til 20 år. Det tar imidlertid resten av dette hundreåret å fullføre oppgaven. Før 2020 bør utslippene reduseres slik at konsentrasjonen av klimagasser i atmosfæren slutter å stige, og før 2050 bør utslippene være redusert med 70%, til rundt to tonn CO₂ ekvivalenter per person. I løpet av hundreåret må vi ned på rundt ett tonn årlig utslipp per person. I dag slipper hver nordmann årlig ut rundt 12 tonn i atmosfæren.

Bruken av kull, olje og gass gir de største bidragene til utslippene av klimagasser. Samtidig har disse vært helt sentrale i oppbyggingen av vår materielle velferd. Vi bør gi våre barn og barnebarn den samme tilgang til disse goder som vi selv har bevilget oss. Det bør vi også gi våre medmennesker i fattige land. Dette er en oppgave som vil sette vårt ansvar for andre mennesker i dag og for våre barn og barnebarn på en hard prøve. Det er både en politisk og en teknisk-industriell oppgave av en dimensjon som verden neppe har sett før. Det er tre hovedspørsmål som må avklares:

Hvordan skal byrdene ved utslippsreduksjonen fordeles?

Vi har konstatert at CO₂ sprer seg over hele kloden. Klimakrisen er et globalt problem der ingen har myndighet til å diktere oss. Landene må bli enige ved forhandlingsbordet om hvordan utslippsreduksjonen skal fordeles. I dag slipper de rike landene ut årlig fra 10 til 25 tonn CO₂ ekvivalenter per person, mens utslippsmengden i enkelte fattige land er mindre enn ett tonn. Et radikalt prinsipp vil være at alle på denne kloden

har rett til det samme klimagassutslipp. Vi skylder våre etterkommere at utslippet også må være bærekraftig. Med et prinsipp om likt personlig utslipp til alle vil det være folketallet som bestemmer landets utslippsrett.

Som kirke må vi be om et rettferdig prinsipp. Et slikt prinsipp bør gi et levelig klima for våre etterkommere og den samme rett til utslipp for alle mennesker. Det bør også tas sikte på å basere dette utslippet på vårt forbruk. Det betyr at vi regner med utslipp som er generert av varene vi bruker. Ikke bare utslippet fra bensinen som brukes på bilturen, men også utslippet ved produksjonen av bilen skal med i regnestykket. Selv om vi ikke har data til å gjennomføre et slikt opplegg i dag, bør det være et mål.

Hvem skal ha ansvaret for å redusere utslippene?

Det er landets myndigheter og borgere som må sørge for at utslippene holder seg innenfor grenser man er blitt enige om. Men hvert land har sine forutsetninger. Fattige land med minst utslipp må øke disse for å komme ut av fattigdommen. Men de har ikke teknologi, kompetanse eller finansielle ressurser til å introdusere energiforsyninger, industrielle prosesser og infrastruktur som ikke gir klimagassutslipp. Derfor må de rike landene med sine ressurser påta seg et ansvar overfor den fattige delen av verden, slik at de kan komme ut av fattigdommen uten at verden kveles av klimagasser. Dette ansvaret er desto større fordi vår velstand er hovedårsaken til den klimatrusselen vi har over oss. Dette ansvaret må vi ta inn over oss, også som kirke.

Hvordan skal oppgaven konkret gjennomføres?

En gjennomføring av oppgaven vil kreve utvikling av ny teknologi, respekt i hvert land for inngåtte internasjonale avtaler og en villighet hos hvert lands borgere til å ta på seg de økonomiske byrdene som et lavutslippssamfunn vil kreve. Vi kan oppsummere tiltakene slik:

- Utvikle og bruke energikilder som ikke slipper ut CO₂. Slike energi-

kilder som vannkraft, vindkraft, solenergi og kjernekraft har alle også ulike grader av negative effekter som rammer regioner og folk på ulik måte. Men de må brukes om vi skal møte klimatrusselen på en ansvarlig måte.

- Vi kan fange CO₂ som genereres i kullkraftverk og i industrielle prosesser.
- Vi kan spare energi og bruke energi mer effektivt.
- Det må en stor teknologisk utviklingsinnsats for å kunne gjennomføre de nødvendige tiltakene i tilstrekkelig tempo.

Norges situasjon

La oss nå konkret se på Norges situasjon. De ulike utslippene fra 2004 framgår av tabellen nedenfor (basert på NOU 2006: 18 «Et klimavennlig Norge»). Dette er utslipp som vi alle er ansvarlige for. Vi kan nok forsøke å skyve ansvaret for utslipp fra «Olje og gass» og «Kraftkrevende industri» over på «myndighetene» og «industrien». Dette er da ikke vårt problem! Men industriens utslipp er grunnlaget for vår materielle rikdom og gir oss arbeid og daglig brød. Det er også vi som velger politikere som utvikler de rammebetingelsene som fører til utslipp. Tabellen viser at det er mye vi kan påvirke direkte.

Norske utslipp av klimagasser i 2004	CO2-ekvivalenter mill. tonn
Olje og gass	16,0
Elektrisitetsforsyning	0,5
Kraftkrevende industri, bergverk og treforedling	13,1
Tjenesteyting og annen industri	4,1
Jord- og skogbruk, fiske og fangst	6,6
Innenriks land- og sjøtransport	5,9
Innenriks flytrafikk	1,0
Statlig og kommunal virksomhet	2,1
Private husholdninger	5,8
Totalt fra Norge	55,1

Som borgere og samfunnsmennesker velger vi politikere som bestemmer samfunnsutviklingen, og ved våre eksempler kan vi vise at en nøktern livsstil med lavt forbruk også er en klimavennlig livsstil. På den måten kan vi indirekte og direkte påvirke de fleste postene i tabellen. Ja, gudsfrykt med nøysomhet er en stor vinning (1 Tim 6,6).

Som kunder kan vi etterspørre og velge varer som har lave utslipp. Vi

kan påvirke forretningslivet til å markedsføre klimavennlige varer og på den måten også påvirke myndighetene til å kreve grenser for klimagassutslipp som følge av produksjon og bruk av gjengse produkter (mat, kjøleskap, vaskemaskiner, leiligheter og så videre).

De fleste har også en rolle som ansatt der de kan påvirke eller beslutte hvordan ressurser brukes. En vaktmester har en nøkkelrolle i å få energibruken ned i et bygningskompleks. En selger bør ikke glemme å framheve klimagassutslippet som en viktig egenskap ved sitt produkt. En predikant og en bedriftsleder bør se om reisevirksomheten er tilfredsstillende også ut fra et klimaperspektiv. Vi kan gjøre listen lang.

Vi må støtte hverandre i at vi som kristne må ta dette ansvaret på alvor.

Sammenfatning

Det er vanskelig å komme bort fra det faktum at vårt gudgitte miljø er i ferd med å ta stor skade på grunn av den måten vi mennesker lever våre liv og hvordan vi overforbruker jordens ressurser. De vitenskapelige data taler sitt tydelige språk. Like tydelig taler Guds ord til oss om det ansvaret vi har som mennesker og kristne overfor disse utfordringene. Dette gjelder også andre etiske spørsmål, slik som fosterdrap, en bibelsk forankret seksual- og familieetikk og, som vi nå har satt søkelyset på, klimatrusselen. Alle disse er viktige og kan ikke settes opp mot hverandre. For kirken er det viktig å forkynne en bibelsk forankret etikk, uten hensyn til om den er populær eller upopulær i tiden.

I denne situasjonen kan det være viktig å innse at Gud har skapt oss som en del av skaperverket. Vi står i en ubrytelig relasjon til alt det skapte. Planter, dyr og mennesker står i et gjensidig avhengighetsforhold. Ikke minst i vår tid ser vi hvor sant dette er gjennom den sårbarheten som klimatrusselen viser oss. Når den fine balansen i skaperverket forstyrres, slår det tilbake på alt liv, mennesket inkludert. De spørsmålene vi berører omkring global oppvarming handler derfor om mer enn å løse dette ene problemet isolerte sett. Det store spørsmålet er om ikke hele vår moderne vestlige livsstil må endres – fordi vi er på kollisjonskurs med selve skaperverket slik Gud har villet det.

Når Bibelen omtaler ødeleggelsene som kommer over jorden, så er det med bakgrunn i en advarsel og i en oppmuntring. Ødeleggelsene er knyttet til at ugudeligheten blir stor, mens oppmuntringen er at Gud ser alt dette og skal gripe inn ved at Jesus Kristus kommer tilbake og setter alt i rette stand. Som kirke og som troende mennesker kan vi ikke løpe med i den ugudeligheten som forårsaker alt dette. Vår Gud er den Gud som «så på alt det han hadde gjort, og se, det var overmåte godt» (1 Mos 1,31). Hvordan kan vi annet enn å verne om Guds eget gode skaperverk når onde krefter vil ødelegge det?

Vi venter at Jesus Kristus skal komme tilbake for å dømme levende og døde. Tegnene tyder på at tiden nærmer seg. Det betyr at kirken har hast med å bringe budskapet om frelse ut. Engasjementet for miljøet må ikke bremse oss i evangeliserings- og misjonsoppdraget, tvert imot. Det må gjøre oss enda mer bevisst på vårt oppdrag.

Opplegg for gruppesamtale

Første samling

Det Gud har skapt, er godt

Les skapelsesberetningen sammen fra 1 Mosebok 1,1-2,4

Innlevelse

Se for deg hvordan skaperverket trer fram fra ingen ting. Noe av det første Gud gjør er å skille lyset fra mørke. Så skiller han vannet under jorden fra vannet over jorden og skaper himmelhvelvingen over oss. Jorden, havet og atmosfæren – skilt fra hverandre, men likevel nøye sammenvevd i et kretsløp. Vann fordampes og blir til regn. Gasser blir frigjort gjennom dyrs og menneskers virksomhet. Så bindes de på nytt gjennom åndedrettet fra trær og planter. Et finstemt kretsløp til livets beste. Over oss er beskyttende ozonlag som hindrer dødbringende stråler å nå oss. En atmosfære med nødvendige mengder CO₂ gass som gjør det levelig for mennesker, dyr og planter. Tenk deg at du står på et fjell og nyter den friske luften, den frie himmelen og den vakre utsikten. Se hvordan alt fungerer og henger sammen, men likevel er seg selv; jorden, himmelen og vannet. La dette fylle deg med takknemlighet og undring.

Samtal om hvordan hver enkelt av dere opplever naturens skjønnhet og finstemte balanse.

Guds skaperverk er godt

Del med hverandre av gode opplevelser av Guds skaperverk. Smaken av frukt som plukkes fra trærne, lukten av sevje i skogen om våren, en fottur i fjellet eller hva det måtte være.

Samtal om hvordan vi som mennesker kan nyte det å være en del av skaperverket på gode måter.

En del av skaperverket – eller utenfor det

Da Gud hadde skapt jorden og alle slags ville dyr og alle slags fe og krypet på marken av alle slag, så han at det var godt. Dette var før mennesket ble skapt. Så skapte han mennesket. Og når mennesket var skapt, så han på alt det han hadde gjort, og han så at det var overmåte godt. Slik begynner vår historie. Det Gud hadde skapt, var godt. Dette gjelder også skaperverket uten mennesket til stede. Gud så på det og gledet seg. Denne gleden skal også vi, som er Guds avbilde, få ta del i. Vi er satt inn i dette skaperverket. Det er der vi hører hjemme. Vi er en ubrytelig del av det hele.

Tenk over hvordan mennesket, som Guds skapning, i dag lever i skaperverket. Er vi en naturlig del av det, eller har vi fjernet oss fra det?

Det motsatte av kjærlighet er ikke hat, men likegyldighet

«Det motsatte av kjærlighet er ikke hat, men likegyldighet,» har nobelprisvinneren Elie Wiesel sagt. Apostelen Johannes sier at Gud er kjærlighet (1 Joh 4,8 og 16). Alle som vil følge Jesus er også kalt til å gå kjærlighetens vei (Luk 6,27–36).

Hva tenker du om utsagnet til Elie Wiesel? På hvilke områder av livet tenker du at dette gjelder? Kan det også anvendes når det gjelder miljøtruselen?

Utfordring 1

Finn fram til konkrete ideer om hvordan du kan leve slik at du utvikler en større nærhet til Guds skaperverk. Finn også fram til områder av livet der du har fjernet deg fra denne nærheten.

Utfordring 2

Les gjerne første del av «Kirken og klimautfordringene» høyt sammen (fram til «Vi har overbelastet kloden»). Samtal om det som kommer fram der.

Takk

Takk Gud for det vakre skaperverket han har satt oss inn i. Takk for overflod og glede. Be om at alt som er til må få erfare Guds nærvær og livgivende krefter.

Andre samling

Skaperverket er sårbart

Les den fortsettende skapelsesberetningen fra 1. Mosebok 2,4–25 sammen.

Innlevelse

Tenk deg at du står på en stor grønn slette. Du står på en liten forhøyning slik at du kan se ut over hele sletten. Gjennom landskapet renner det en elv som gjør jorden fruktbar. Gresset er grønt, og løvrike trær gir skygge og vern mot vinden. Andre trær er fulle av frukt som du kan plukke og spise. Tenk deg at du tar en saftig frukt i hånden og spiser. Spredt rundt omkring på sletten går ulike slag av dyr og beiter. Du har ikke noe personlig forhold til dem, men nå føres de fram for deg, en etter en. Og du gir dem navn. Se for deg hvert enkelt dyr når det står foran deg. Kjenn etter hva dette gjør med deg.

Samtal om hvordan Gud plasserte mennesket i et samspill med resten av skaperverket.

Menneskets unike rolle

Vi mennesker har en unik rolle i Guds skaperverk, men vi er ikke utenfor det. Vi står i en ubrytelig sammenheng med alt det Gud har skapt. I vårt moderne teknologiske samfunn har vi adskilt dyrenes leveområder fra våre egne. Vi har bygd hus og byer som beskytter oss mot kulde og uvær. Og vi har lært oss å beherske havet og atmosfæren som ferdselsveier. Men vi står fortsatt i en ubrytelig sammenheng med alt liv og med livets livsbetingelser. Om regnskogen utryddes, utryddes ikke bare regnskogen, den er en betingelse for at vi selv skal kunne leve. Om klimaet endres noen få grader, ødelegges livsgrunnlaget for både mennesker og dyr over store deler av kloden.

Hva tenker du at menneskets unike rolle i skaperverket innebærer?

Skapt til fellesskap med Gud

Kirkefaderen Augustin har sagt følgende, formet som en samtale med Gud:

Du har skapt meg til deg, og mitt hjerte er urolig inntil det finner hvile i deg.

Mennesket er skapt med det høye mål for øye å komme inn i en personlig relasjon til den treenige Gud. Mennesket er gitt en unik plassering i skaperverket på mer enn en måte. Etter syndefallet er Guds hjerte vendt mot sin skapning for å frelse det fra dommen. Ifølge Paulus venter hele skapningen på denne frelsen (Rom 8,19–22). Derfor er menneskets frelse av første prioritet.

Samtal om viktigheten av misjon og evangelisering. Ser du noen konflikt mellom dette og omsorg for skaperverket?

En såret jord

Vi kan i dag med ganske stor grad av sikkerhet si at om ikke utslippene av CO₂ i atmosfæren reduseres drastisk i løpet av kort tid, vil dette føre til et ulevelig klima på store deler av kloden i løpet av dette hundreåret. Den jorden Gud har gitt oss å leve på er utrolig flott laget. Det er det aller fineste samspillet av et enormt antall sammenhenger som gjør at vi kan leve på denne jorden. Vi tar det gjerne som en selvfølge at kretsløpet av fordampning og regn fungerer, at sommer følger vår og vinter følger høst, at temperaturen er levelig, at ozonlaget over oss beskytter oss akkurat passe, og at CO₂ nivået i atmosfæren er akkurat slik det skal være. Men faktum er at det skal bare noen milliondelers forandring i denne balansen før det kan bli katastrofalt for livet på jorden.

Samtal om hva som skal til for å endre det ved vår livsstil som truer Guds skaperverk.

Utfordring 1

Samtal om hva som konkret må gjøres for å snu den negative utviklingen av CO₂-mengden i atmosfæren. Hva må verdenssamfunnet gjøre? Hva

er politikernes ansvar? Hva kan du og jeg gjøre?

Utfordring 2

Les andre del av «Kirken og klimautfordringene» høyt sammen (fra «Vi har overbelastet kloden»). Samtal om det som kommer fram der.

Takk og forbønn

Takk Gud for det finstemte instrumentet hans skaperverk er. Takk for at han har en redningsplan for hele sitt skaperverk. Be om helbredelse for det i naturen som i dag er såret eller ødelagt.

Arbeidsgruppen

Dokumentet er utarbeidet av en arbeidsgruppe på oppdrag fra Synodestyret. Arbeidsgruppen har bestått av:

Inge Johansen – professor emeritus ved NTNU,
Johan Sandstad – konstituert rektor ved Fredtun folkehøyskole,
Torleiv Austad – professor emeritus ved MF,
Kirsten Ragnhild Grimstad – FriBU (Frikirkens barn og unge),
Arnfinn Løyning – Synodestyret
og Sven Aasmundtveit – Frikirkens studiesenter.

Notater

Jeg vil abonnere på Frikirkens avis **Budbæreren**

Navn _____

Adresse _____

Epost _____

For mer info: www.frikirken.no Abonnementet løper til det blir sagt opp.